

Національний склад населення

Мета: Сформувати знання про особливості національного складу населення світу; пояснювати причини строкатого національного складу населення; показувати країни з найбільшими за чисельністю українськими діаспорами; продовжити формування навичок роботи з картами атласу та секторними і стовпчастими діаграмами; виховувати повагу до представників усіх народів, що проживають в Україні, почуття толерантності до етнічних меншин.

Обладнання: карти атласу, мультимедійна презентація, підручник

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Основні поняття: етнос, етнічна спільнота, народність, нація, національність, раса, мовна сім'я.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань, стор 3-4

III. Мотивація навчальної діяльності, стор 5

IV. Вивчення нового матеріалу, стор 6-16

V. Узагальнення, стор 30

Домашнє завдання, стор 31

Термінологічний диктант

<https://vseosvita.ua/test/start/ior638>

Формування націй

Етапи	Характерні ознаки
Племена, союзи племен	Родинні зв'язки, поділ на роди, спільність території, мови (діалекту), а також деяких елементів господарства, звичаїв і культів + територіальні зв'язки (для союзів племен)
Народності	Їх часто об'єднувала держава, яка організовувала людей на спільні роботи та для військових дій, сприяла створенню транспортних шляхів, розвитку писемності.
Нації	Територіальна та економічна єдність. Усвідомлення своєї відмінності від інших (національна самосвідомість)

- **Етнос** — стійке соціальне угруповання людей, що виникло упродовж тривалого історичного розвитку на певній території, де люди мають власну біологічну складову (раса, спільне походження), мову, культуру, усвідомлення власної єдності та відмінності від інших етносів

- Важливі умови формування етносу — спільність мови та території

- **Народності** — це форма спільноти людей, яка історично виникає за родоплемінною спільністю і формується на певній території.
- Сьогодні народностями називають **корінні етноси**

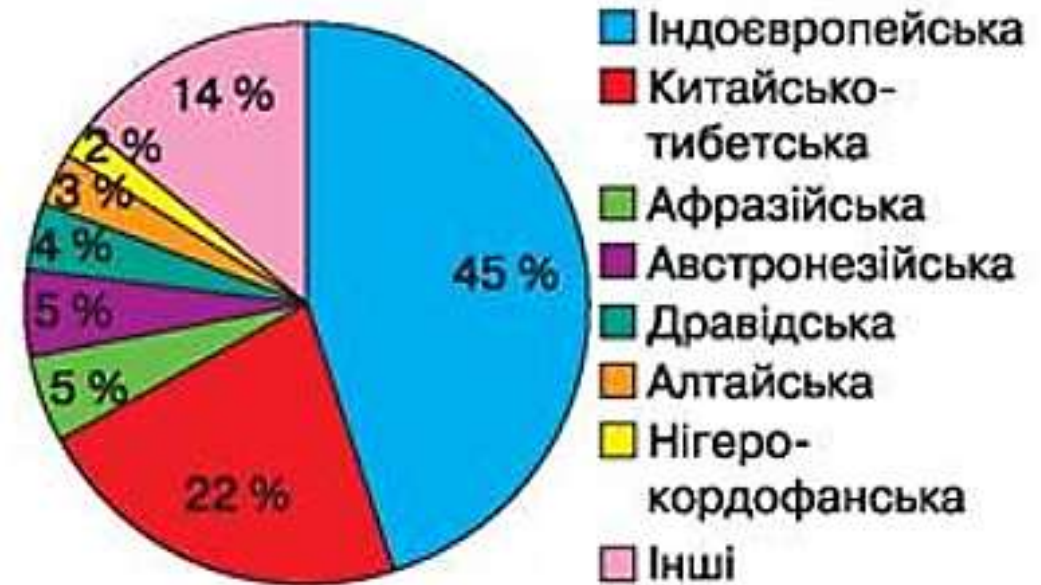
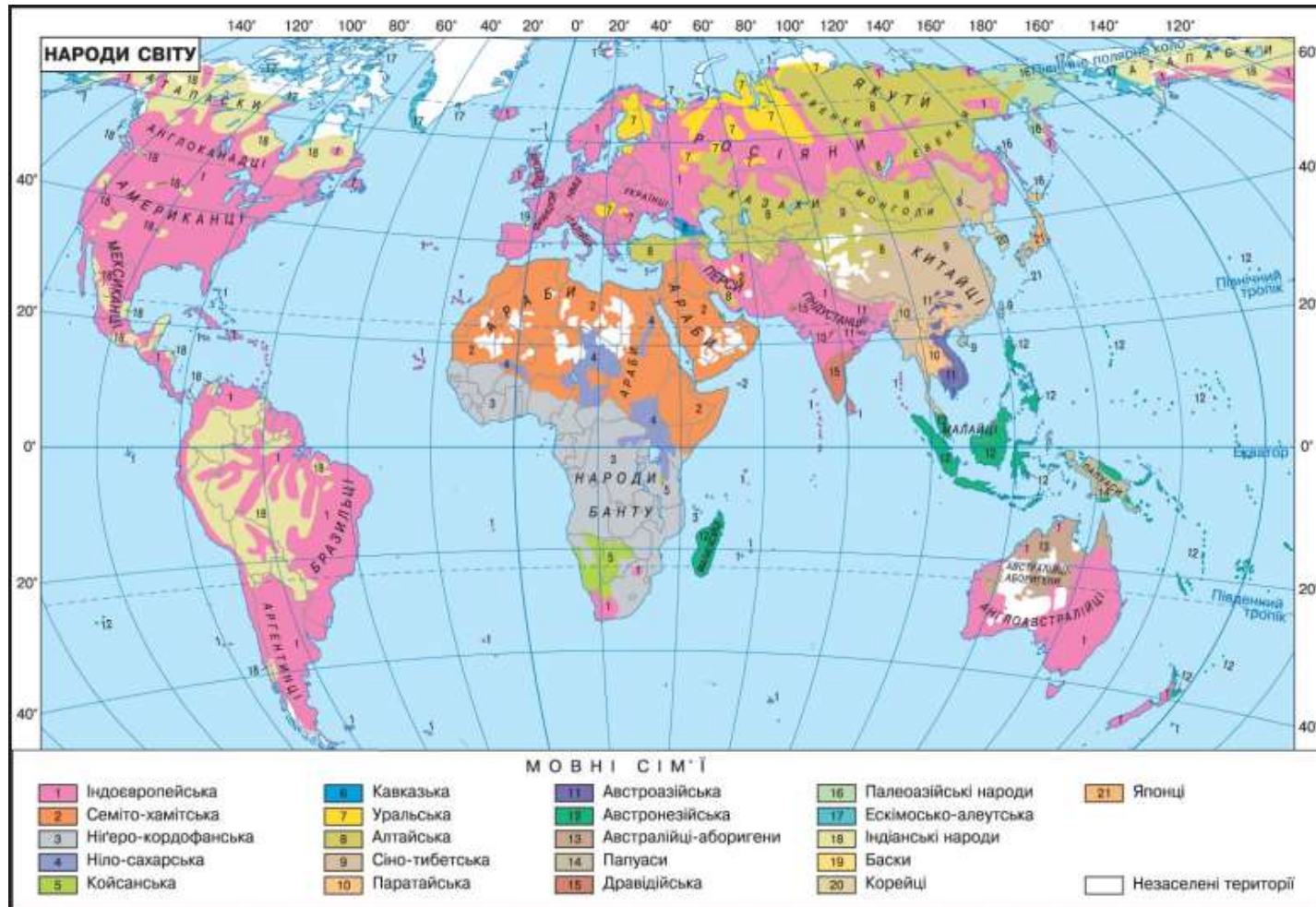

Африканський народ масаї
У деяких народів племінна організація зберігається й сьогодні

Мовні сім'ї та групи

- До найважливіших ознак етносу належить **мова**
- За принципом спорідненості мов народи світу об'єднані в **мовні групи**
- вони, у свою чергу, об'єднуються в **мовні сім'ї**

Частка основних мовних сімей у населенні світу (у %)

- Українська мова належить до слов'янської групи найчисельнішою в світі індоєвропейської мовної родини (сім'ї)

Крайни, в котрих більшість люд говорять індоєвропейськими мовами

Крайни, в котрих індоєвропейс мають офіційний статус, а мовці скла меншість

Крайни, в котрих значні мовні меншості говорять індоєвропейським мовами, які не мають офіційного стат

- **Нація** — історична спільність людей, що складається в процесі формування її території, сталих господарських зв'язків, мови й особливостей культури
- Це вища форма етнічної спільності, утворення якої пов'язують з усвідомленням своєї відмінності від інших (національною самосвідомістю)
- Із цим пов'язана поява терміна **«національність»** — — приналежність особи до нації, держави або народу

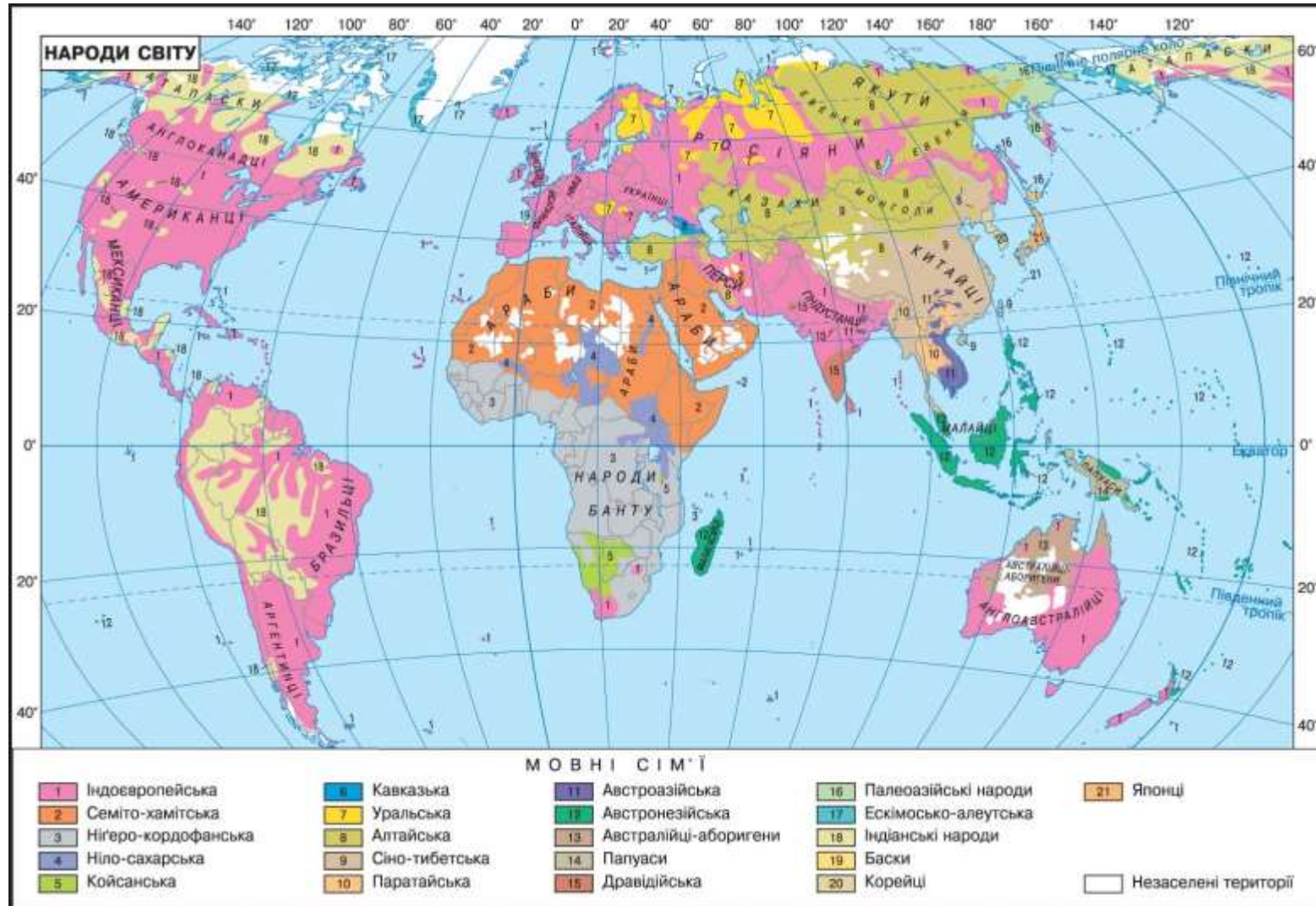

Ознаки нації

- Націй чисельністю **понад 10 млн осіб** у світі лише **67**, серед них

- **китайці**
- **хіндустанці**
- **американці**
- **росіяни**
- **японці та інші**

- Найбільш поширені **мови індоєвропейської сім'ї**, яка включає **близько 100 різних мов**
- Ними розмовляє **близько 45 % населення світу**

Відмінності між державами за національним складом населення

Однонаціональні	Двонаціональні	Багатонаціональні
Близько 80% населення належать до однієї нації	Переважають представники двох народів	У національному складі багато народів
<ul style="list-style-type: none">➤ багато країн Європи Латинської Америки➤ Австралія➤ Арабські країни Аравійського півострова та Північної Африки➤ Японія ...	<ul style="list-style-type: none">➤ Канада (англоканадці й франкоканадці)Бельгія (фламамандці і валлони)➤ Кіпр (греки-кіпріоти й турки-кіпріоти)	<ul style="list-style-type: none">➤ Індія➤ Індонезія➤ Пакистан➤ Іран➤ Велика Британія➤ Іспанія➤ США➤ Україна ...

- До однонаціональних належать багато країн **Європи**
- Так, у національному складі **Німеччини** переважають німці

- Німці відомі своєю **працьовитістю, охайністю, практичністю, точністю**
- При цьому вони не є прихильниками розкішного одягу, а віддають перевагу зручному та діловому

- В Азії типовою **однаціональною** країною є **Японія**
- Понад **99%** її населення — **японці**
- Це можна пояснити складністю процедури отримання японського громадянства через традиційну закритість країни

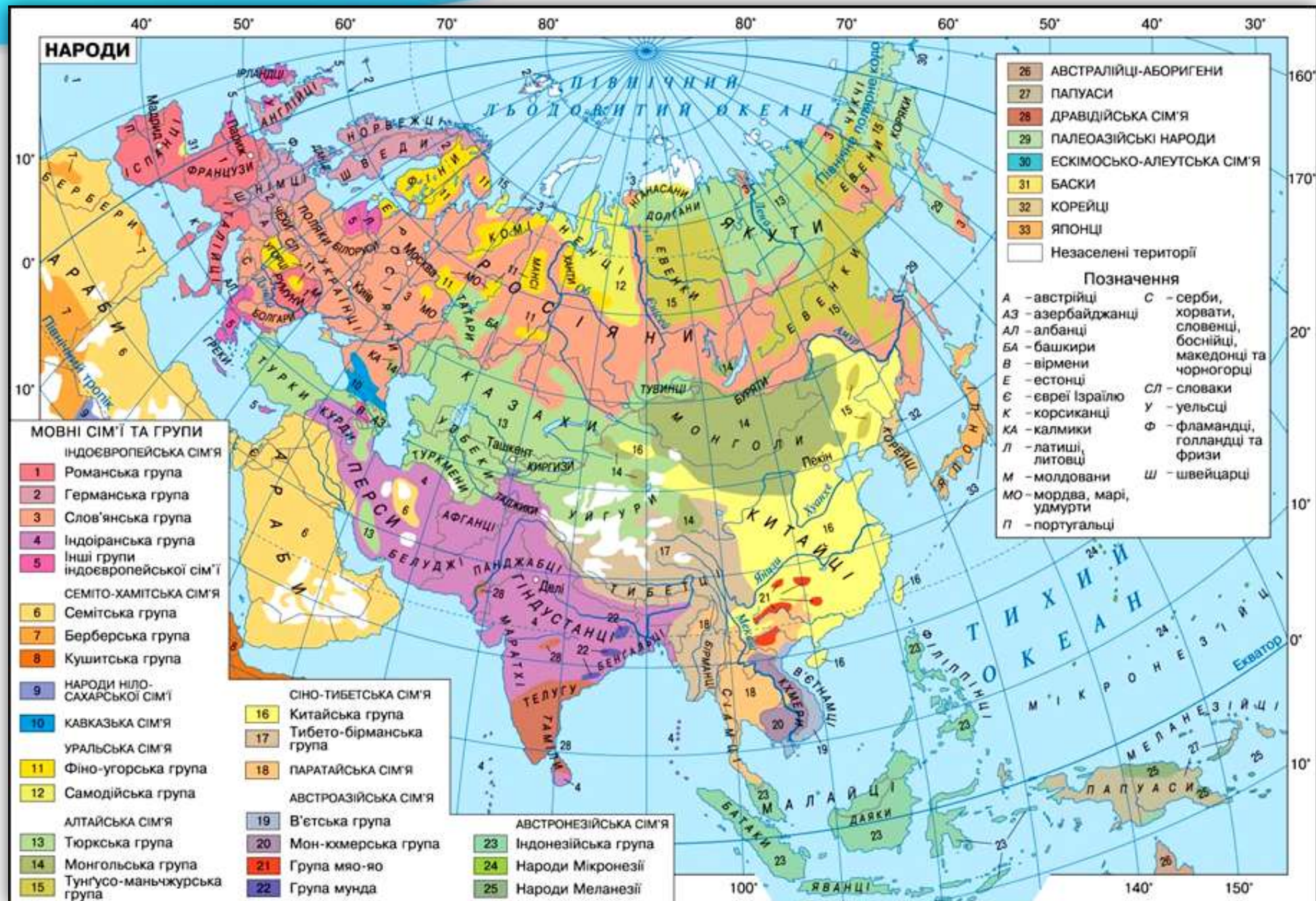
- Японці шанобливо ставляться до традицій своєї країни
- За **відсутності значних запасів природних ресурсів** основним багатством Японії можна назвати її громадян

Доволі незвичним є національний склад населення Китаю. Він вважається однонаціональною державою, адже 92% його населення становлять китайці (хань). Однак у країні налічується понад 50 різних народів і народностей, загальна кількість яких перевищує 100 млн осіб (наприклад, чжуанів налічується 17 млн осіб). Проте китайці становлять безумовну більшість практично по всій території країни. Тільки в Тибеті та на північному заході країни приблизно половину місцевого населення складають тибетці та уйгури

- **Основні якості китайської нації — згуртованість, наполегливість, працьовитість, терплячість, дисциплінованість**
- **Ці риси формувалися під час спільної праці на невеликих земельних ділянках у постійному протистоянні з різними природними стихіями**

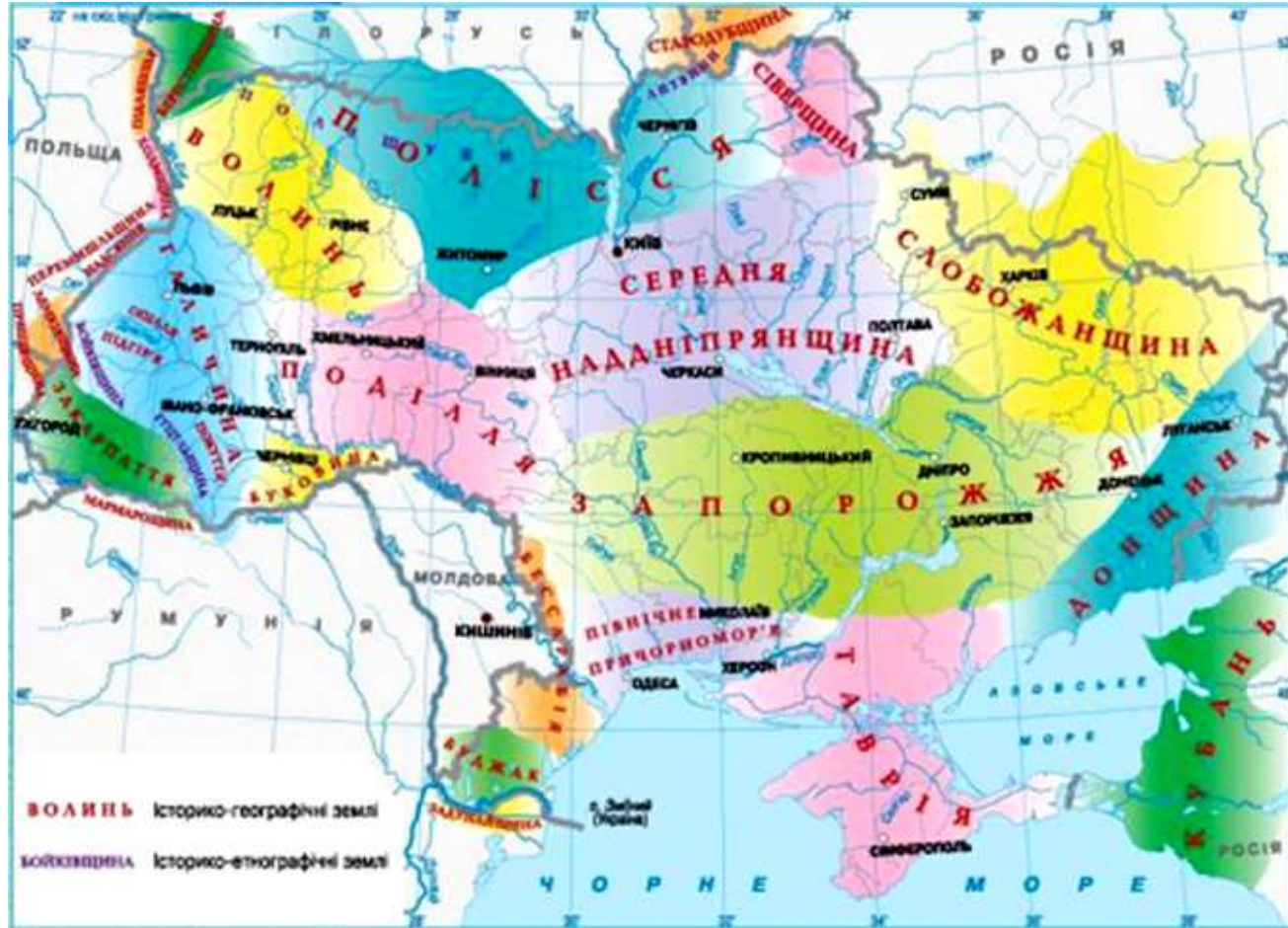
Зміни в національному складі населення України

- **Українці належать до східних слов'ян**
- **Ядро українського етносу склалося на основі трьох східнослов'янських племен, що жили за часів існування Русі-України:**
 - **полян**
 - **сіверян**
 - **деревлян**

Зміни в національному складі населення України

- **Етнографічні риси** українців формувалися протягом багатьох століть на територіях **Середньої Наддніпрянщини, Полісся, Галичини** та інших історичних земель

Структура сучасного населення України

титульний етнос

нація, яка дала назву державі

Українці – 77,8 %

корінні народи

народи, що проживають на землі своїх пращурів, мають спільну мову, культуру, але не мають своєї держави

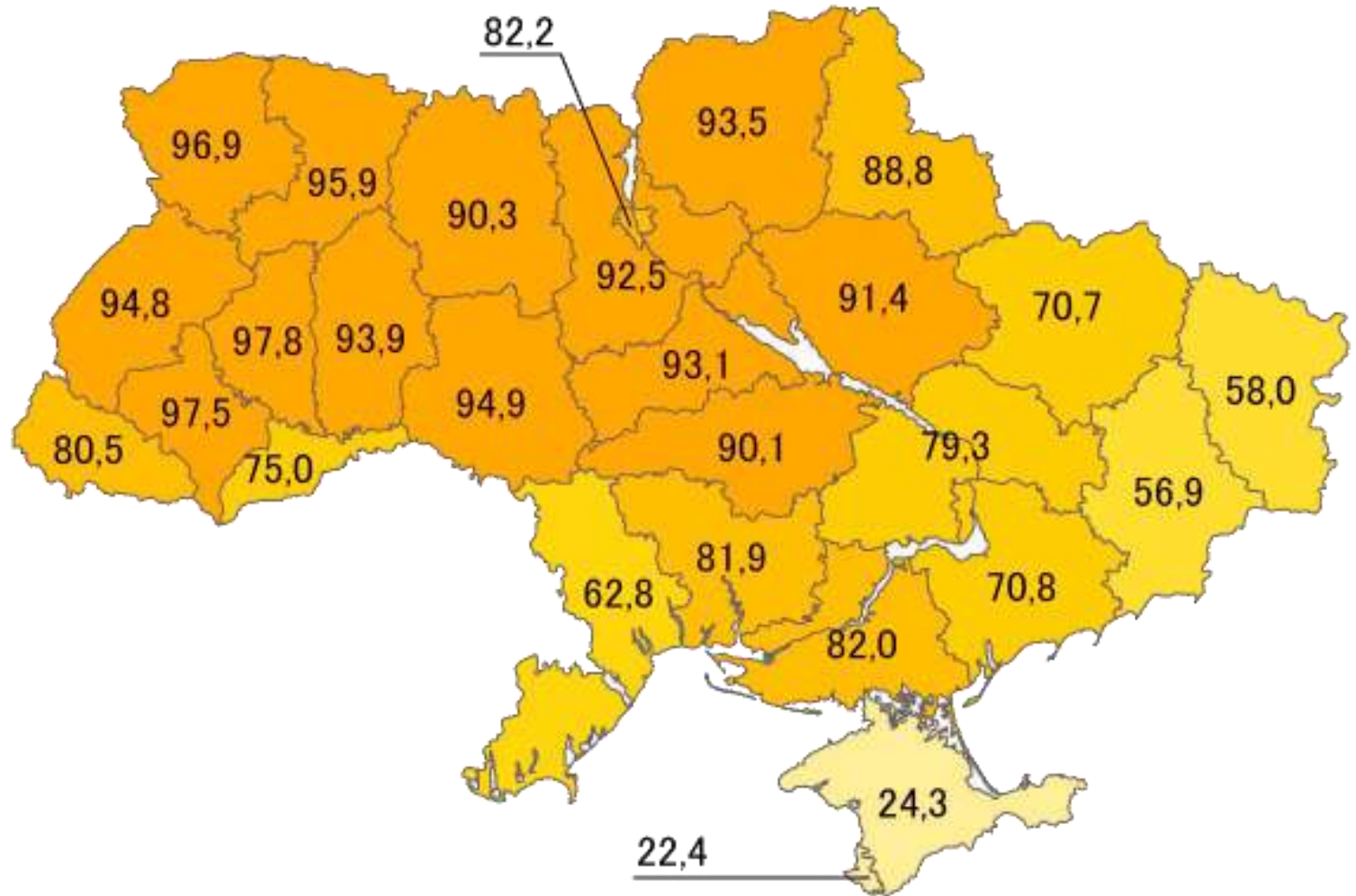
Кримські татари -0,5%

національні меншини

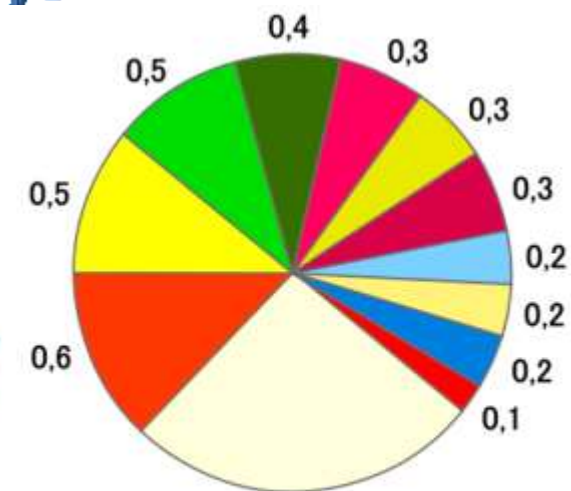
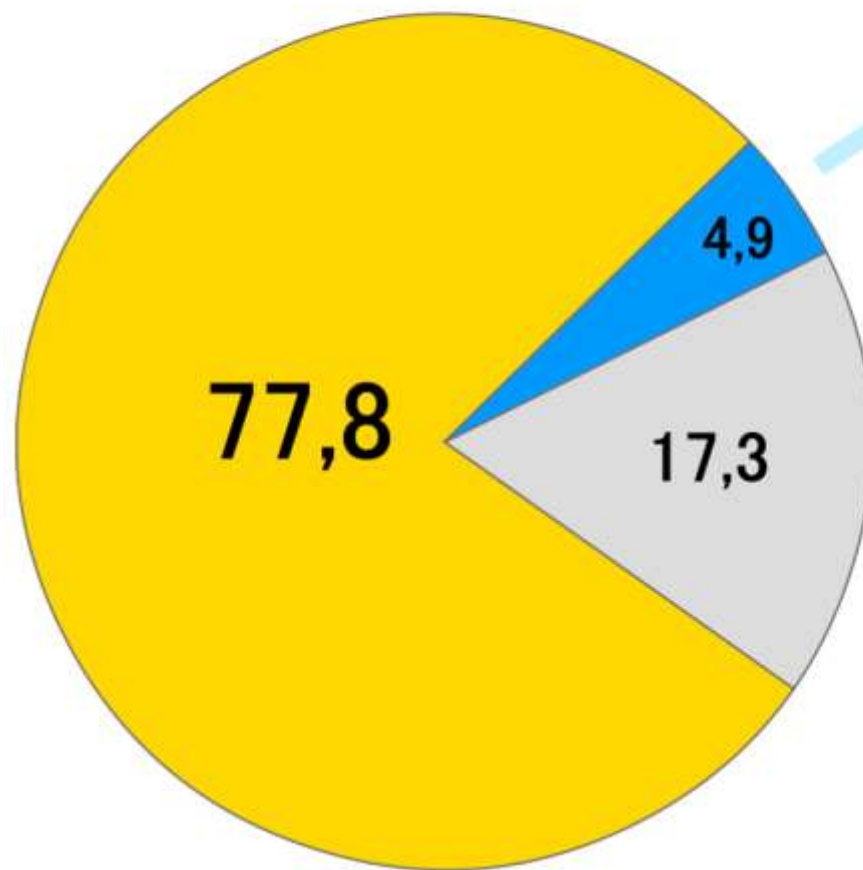
групу населення, що проживає за межами історичної батьківщини, є громадянами цієї держави, але відрізняється самобутніми рисами культури

Росіяни – 17,3%
білоруси - 0,6%
молдавани – 0,5 %
болгари – 0,4 %
угорці – 0,3%
румуні – 0,3%
поляки – 0,3 %
євреї тощо

- За даними **перепису 2001 р.** серед **більше ніж 130 націй і народностей України** найчисленнішими є **українці**
- Вони становлять **77,8%** усього населення
- Їх більшість у всіх областях України

Національний склад населення України за переписом 2001 року:

Національні меншини

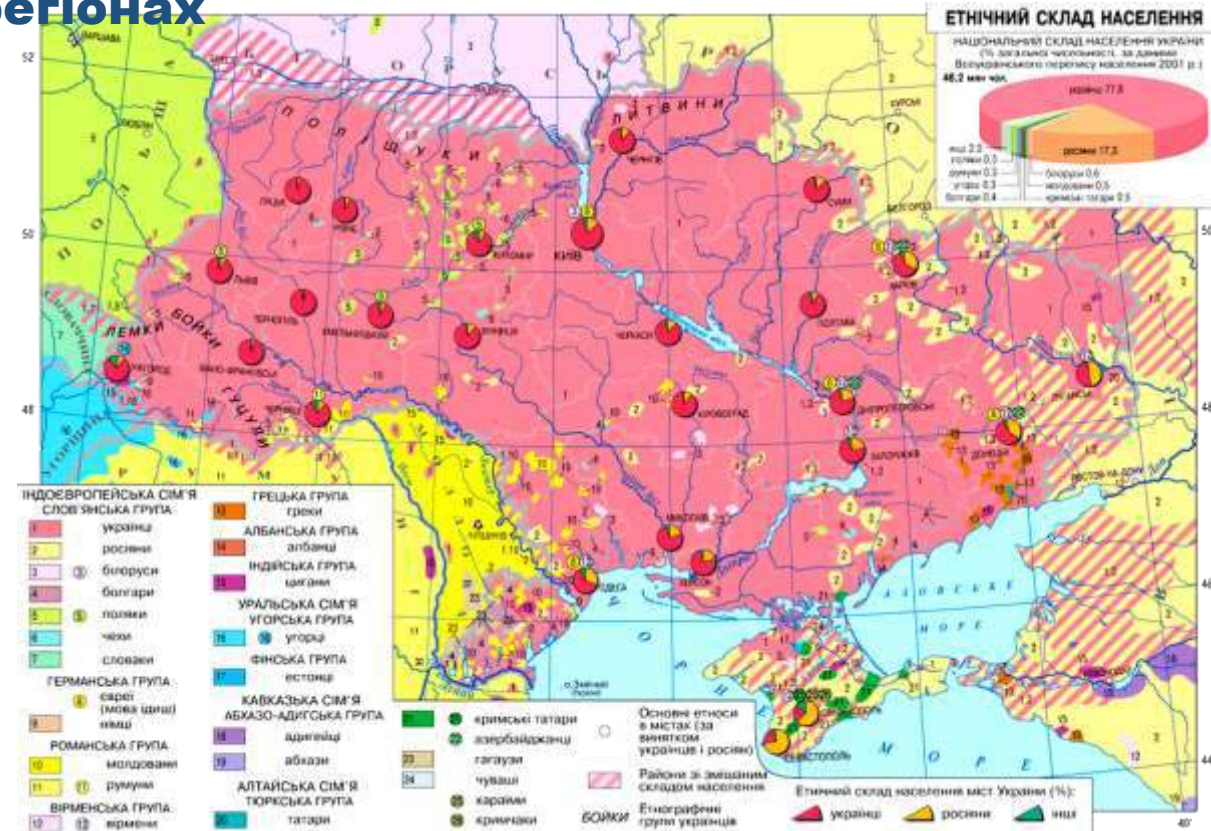
- Росіяни** — найбільша за кількістю національна меншина в Україні. Після проголошення незалежності України частка росіян зменшилась з 22 до 17 %
Чимало росіян розселилися на Слобожанщині, а згодом — у Донбасі та Придніпров'ї, із чим пов'язана їх значна питома вага в цих регіонах

Білоруси — друга за кількістю національна меншина в Україні

Молдовани — третя за кількістю національна меншина в Україні. більшість із яких живе в Чернівецькій та Одеській областях.

Кримські татари — понад 250 тис. осіб (0,5 % від усіх жителів країни)

- Болгари** → у Донецькій, Одеській та Запорізькій областях, переважно в сільській місцевості
- Угорці** → в Закарпатті
- Румуни** → у Чернівецькій, Закарпатській та Одеській областях
- Поляки** → в Житомирській, Хмельницькій, Львівській та Волинській областях.
- Євреї** ($\approx 0,2\%$ населення) → у Київській, Одеській, Чернівецькій областях

Етнографічні групи українців

- Зародження й розвиток будь-якого народу залежать від природних умов, особливостей освоєння території та її розвитку, історичних подій та впливу інших народів
- → спричинило виникнення етнографічних груп

Етнографічні групи
— частин нації, які мають спільну з нею етнічну самосвідомість, але відрізняються рисами побутової та духовної культури

- В Україні збереглися етнографічні групи **гуцулів, бойків, лемків, поліщуків, литвинів, русинів**

- Особливо яскрава **етнографічна строкатість** характерна для **Карпат**

Гуцули

живуть в Івано-Франківській, Чернівецькій, Закарпатській областях (Рахівський район) та на півночі Румунії

Бойки

населяють території передгірних і гірських районів Галичини (у межах ІваноФранківської та Львівської областей) та частини Закарпатської області

Лемки

зосереджені на північному заході Закарпаття та суміжній території Польщі й Словаччини

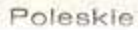
Якщо гуцули та бойки **проживають** досить компактно, то лемки —

Більшість русинів живе в Закарпатській області. Їх налічується понад 10 тис. осіб.

живуть у районі українсько-білоруського міжетнічного порубіжжя
Вони мають риси як української, так і білоруської культур

Литвини

зайняли землі на схід від річки Десни, на території північних частин сучасних Сумської та Чернігівської областей, а також низки суміжних районів Білорусі та Росії

Робимо висновки

- **Нацією називають історичну спільність людей, що складається в процесі формування її території, сталих господарських зв'язків, мови й особливостей культури**
- **За принципом споріднення мов народи світу об'єднані в мовні сім'ї. Сім'ї поділяються на мовні групи**
- **За національним складом населення розрізняють однонаціональні, двонаціональні та багатонаціональні держависоюзів племен до народностей**
- **У структурі сучасного населення України розрізняють титульний етнос, корінні народи та національні меншини**
- **Українці становлять 77,8% усього населення країни**
- **В Україні розрізняють етнографічні групи гуцулів, бойків, лемків, поліщуків, литвинів, русинів. Вони зберегли самобутній фольклор та традиції побуту**

Домашнє завдання

Читати п 55, 56, вчити поняття.

Підготувати повідомлення про релігії:

- Іудаїзм**
- індуїзм**
- Синтоїзм**
- Конфуціанство**